

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

4 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Krzysztof Grzesiowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wesółowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 4 grudnia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M.W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 17 czerwca 2021 r., I ACa 402/20,
w sprawie z powództwa F. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ż.
przeciwko M.W.

o zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od pozwanego M.W. na rzecz powódki kwotę 12.500 zł (dwanaście tysięcy pięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego,**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz adwokata P.P. kwotę 12.500 zł (dwanaście tysięcy pięćset złotych) powiększoną o należny podatek od towarów i usług - tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

(G.N.-J.)

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 28 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził solidarnie od pozwanych M.W.1 i M.W. na rzecz powódki F. spółki z o.o. w Ż. kwotę 6 174 029,55 zł z odsetkami umownymi w wysokości równej czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP nie wyższymi niż odsetki maksymalne liczonymi od kwoty 4 959 661,07 zł od 27 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty (pkt 1), zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 125 017 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2) oraz zasądził od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz Kancelarii Adwokackiej adwokata P.P. kwotę 20 418 zł (pkt 3).

2. Wyrokiem z 17 czerwca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację pozwanego M.W. (pkt 1), zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 18 750 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2) oraz przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz adwokata P.P. kwotę 15 313,50 zł.

3. Z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy i zaakceptowanych przez Sąd Apelacyjny wynika, że 27 września 2013 r. pozwana M.W.1 prowadząca działalność gospodarczą pod firmą M.W. (...) zawarła z Bankiem Spółdzielczym w P. (dalej: Bank) umowę o kredyt inwestycyjny nr [...], na podstawie której Bank udzielił jej kredytu inwestycyjnego w kwocie 5 400 000 zł przeznaczonego na zakup nieruchomości położonej w W. przy ul. [...] zapisanej w księdze wieczystej Sądu Rejonowego w Lesznie [...] na okres od 27 września 2013 r. do 15 września 2026 r. Zabezpieczeniem tego kredytu były poręczenia udzielone przez B.W. i M.W., a nadto hipoteka umowna łączna do kwoty 8 100 000 zł ustanowiona na rzecz Banku w formie aktu notarialnego, na nabywanej nieruchomości oraz na nieruchomości położonej w miejscowości [...], dla której Sąd Rejonowy w Lesznie prowadzi księgę wieczystą [...], gdzie użytkownikami wieczystymi gruntu i właścicielami budynków stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności byli pozwani M.W. i B. W. W związku z nieterminową spłatą rat

kredytu przez M.W. Bank pismem z 27 listopada 2014 r. wezwał wszystkich pozwanych do zapłaty kwoty 44 331,07 zł tytułem rat kredytu i kwoty 22 405,02 zł tytułem odsetek – w terminie 7 dni pod rygorem wypowiedzenia umowy kredytowej i skierowania do sądu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. Wobec niedokonania spłaty zaległych rat kredytu Bank 13 marca 2015 r. wypowiedział umowę o kredyt inwestycyjny z zachowaniem siedmiodniowego terminu wypowiedzenia ze względu na zagrożenie upadłością kredytobiorcy. Bank wskazał, że na dzień 12 marca 2015r. kwota zadłużenia wynosi 5 055 237,38 zł. 26 marca 2015 r. pomiędzy Bankiem a Z. S.A. w W. doszło do umowy sprzedaży wierzytelności, której przedmiotem była m.in. wierzytelność (wraz z przeniesieniem całości aktualnych i przyszłych praw z nią związanych) wynikająca z umowy o kredyt inwestycyjny z 27 września 2013 r. nr [...]. 26 czerwca 2017 r. pomiędzy Z. S.A. w W. a powódką doszło do zawarcia umowy sprzedaży wierzytelności, której przedmiotem były wierzytelności wobec pozwanych wynikające z umów zawartych przez M.W. z Bankiem i poręczonych przez B.W. i M.W. wynikające m.in. z umowy [...]. 12 marca 2018 r. do Sądu Rejonowego w Lesznie wpłynął wniosek powódki o zawezwanie pozwanych do próby ugodowej, której przedmiotem miała być zapłata na rzecz powódki przez pozwanych kwoty 6 174 029,55 zł wynikająca z umowy zawartej przez M.W. z Bankiem o nr [...]. W dniu 19 października 2018 r. w sprawie I Co 322/18 przed Sądem Rejonowym w Lesznie odbyło się posiedzenie jawne, na którym do zawarcia ugody nie doszło.

4. Sąd Apelacyjny podzielił ocenę prawną Sądu Okręgowego i uznał, że roszczenie strony powodowej nie uległo przedawnieniu. W ocenie Sądu Apelacyjnego początek biegu przedawnienia roszczenia nastąpił zgodnie z art. 120 § 1 zd. 1 k.c. wraz ze skutecznym wypowiedzeniem umowy kredytu, a bank nie miał obowiązku wypowiedzenia umowy wcześniej, ponieważ art. 120 § 1 zd. 2 k.c. nie znajduje zastosowania w takiej sytuacji. Ponadto Sąd Apelacyjny przyjął, że zawezwanie do próby ugodowej skutecznie przerwało bieg terminu przedawnienia, ponieważ zawierało precyzyjne określenie wierzytelności, dłużników oraz podstawę faktyczną roszczenia, tożsamą z podanymi w pozwie. Sąd Apelacyjny uznał, że powódka w ten sposób dążyła do zaspokojenia swojego roszczenia, co nie może zostać ocenione jako nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.).

5. Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł M.W., zaskarżając wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

6. Skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.:

a) art. 120 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że w niniejszej sprawie początek biegu terminu przedawnienia nastąpił wraz ze skutecznym wypowiedzeniem umowy kredytowej przez Bank, a więc 13 marca 2015 r., podczas gdy bieg terminu przedawnienia powinien rozpocząć swój bieg 9 grudnia 2014 r., albowiem tego dnia uprawniony (pierwotny wierzyciel) powinien podjąć czynności, tj. dokonać wypowiedzenia umowy kredytu,

b) art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i błędną wykładnię oraz przyjęcie, że wniosek o zawezwanie do próby ugodowej z 8 marca 2018 r. przerwał bieg przedawnienia, co skutkowało błędem w ustaleniach co do faktu przedawnienia roszczenia powódki oraz przerwania biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej,

c) art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w związku z art. 5 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i wskazanie, iż zawezwanie do próby ugodowej w niniejszej sprawie nie może zostać ocenione jako nadużycie prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c., co skutkowało błędem w ustaleniach co do faktu przedawnienia roszczenia powódki oraz przerwania biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej.

7. Skarżący zarzucił również naruszenie prawa procesowego, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że powódka nie wiedziała z góry jak zakończy się postępowanie pojednawcze zainicjowane złożeniem wniosku z 8 marca 2018 r. oraz uznanie, że wniosek ten nie został złożony wyłącznie w celu przerwania biegu przedawnienia, co skutkowało błędem w ustaleniach faktycznych co do faktu przedawnienia roszczenia powódki oraz nieprzerwania biegu przedawnienia przez zawezwanie do próby ugodowej.

8. W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

9. Przedmiotem skargi jest prawidłowość wykładni oraz zastosowania przez Sąd Apelacyjny art. 120 § 1, art. 123 § 1 pkt 1 i art. 5 k.c.

10. Zgodnie z art. 120 § 1 k.c. bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie.

11. Powołany przepis wskazuje początek biegu terminu przedawnienia roszczenia majątkowego. Zarówno zdanie pierwsze, jak i zdanie drugie art. 120 § 1 k.c. dotyczą wyłącznie istniejącego roszczenia majątkowego. Przedawnienie nie dotyczy więc wierzytelności, jako prawa podmiotowego względnego obejmującego całość uprawnień wierzyciela wynikających ze stosunku zobowiązaniowego, uprawnień kształtujących (np. prawa do odstąpienia lub wypowiedzenia umowy), zarzutów (np. zarzutu nadużycia prawa podmiotowego z art. k.c.) oraz praw potestatywnych (np. żądania rozwiązania umowy przez sąd z art. 357¹ k.c.). W ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną, dopóki roszczenie majątkowe nie powstanie, dopóty nie rozpocznie się bieg jego przedawnienia.

12. Zawarcie umowy kredytu tworzy stosunek prawny pomiędzy bankiem a kredytobiorcą. Z tytułu tej umowy bankowi przysługuje względem kredytobiorcy wierzytelność (prawo podmiotowe o charakterze względnym) o zwrot kwoty kredytu. W przypadku, gdy spłata kredytu następuje w ratach (co jest regułą) wierzytelność ta jest skonkretyzowana w odniesieniu do poszczególnych rat kredytu, bowiem umowa kredytu określa zarówno ich wysokość, jak i termin spłaty. Tym samym umowa kredytu nadaje wierzytelności banku charakter roszczeń odnoszących się do poszczególnych rat, które stają się wymagalne z chwilą nadejścia terminów określonych w harmonogramie spłaty kredytu. Bank nie ma natomiast roszczenia o spłatę całej kwoty kredytu, choć przysługuje mu w tym zakresie wierzytelność. W trakcie trwania umowy kredytu bank może uzyskać takie roszczenie względem kredytobiorcy, ale dopóki nie nastąpią terminy płatności wszystkich rat lub nie dojdzie

do wypowiedzenia umowy kredytu, dopóty bank nie nabędzie roszczenia o zapłatę całości niespłaconego kredytu. W związku z powyższym skorzystanie przez bank z uprawnienia kształtującego (wypowiedzenia umowy kredytu) w ogóle nie jest objęte hipotecznością art. 120 § 1 k.c., ponieważ od wypowiedzenia umowy uzależnione jest dopiero powstanie roszczenia, które wcześniej nie istnieje. Artykuł 120 § 1 zd. 2 k.c. ma więc zastosowanie wyłącznie do istniejącego roszczenia, którego wymagalność zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, a nie do nieskonkretyzowanej wierzytelności. W związku z powyższym Sąd Apelacyjny prawidłowo ustalił, że bieg terminu przedawnienia roszczenia dochodzonego w niniejszej sprawie rozpoczął się dopiero wraz z wypowiedzeniem umowy kredytu, a Bank nie miał (prawnego) obowiązku jej wypowiedzenia we wcześniejszym okresie. Wypowiedzenie umowy kredytu nie ma wpływu natomiast na wymagalność i przedawnienie roszczeń o zapłatę rat, których termin płatności przypadł na okres poprzedzający wypowiedzenie (zob. uchwała SN z 10 maja 2023 r., III CZP 52/22).

13. Kolejny zarzut skarżącego dotyczył naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez niewłaściwe przyjęcie, że wniosek o zawezwanie do próby ugodowej z 8 marca 2018 r. przerwał bieg przedawnienia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że wniesienie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg terminu przedawnienia, ponieważ jest czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia (zob. postanowienie SN z 26 czerwca 2024 r., I CSK 2970/23; wyrok SN z 8 listopada 2023 r., II CSKP 1650/22). Skoro, jak przyjął Sąd Apelacyjny, bieg przedawnienia roszczenia powoda rozpoczął się najwcześniej z chwilą wypowiedzenia umowy kredytu (data oświadczenia Banku 13 marca 2015 r.), to na dzień wpłynięcia zawezwania do próby ugodowej do Sądu Rejonowego w Lesznie (12 marca 2018 r.) roszczenie nie było przedawnione i doszło do przerwania jego biegu zgodnie z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Tym bardziej, że był to wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, który zawierał precyzyjne określenie wierzytelności, dłużników oraz podstawę faktyczną roszczenia, tożsamą z podanymi później w pozwie.

14. Skarżący upatrywał naruszenia prawa materialnego również w niewłaściwym zastosowaniu art. 5 k.c., ponieważ – w jego ocenie – skorzystanie przez powoda z zawezwania do próby ugodowej należy ocenić jako nadużycie prawa

podmiotowego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego niekiedy przyjmuje się, że wystąpienie z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu uzyskania przerwy biegu przedawnienia stanowi sprzeczne z dobrymi obyczajami nadużycie prawa procesowego (zob. wyrok SN z 7 grudnia 2023 r., II CSKP 1662/22), co jednak nie jest stanowiskiem niebudzącym kontrowersji. Sąd Apelacyjny ustalił jednak, że powódka, składając zawezwanie do próby ugodowej, dążyła do zaspokojenia swojego roszczenia, co nie może zostać ocenione jako nadużycie prawa podmiotowego, z czym – w ocenie Sądu Najwyższego - należy się zgodzić.

15. W związku z powyższym niezasadne okazały się wszystkie zarzuty skarżącego dotyczący naruszenia prawa materialnego, ponieważ Sąd Apelacyjny prawidłowo zinterpretował i właściwie zastosował art. 120 § 1, art. 123 § 1 pkt 1 i art. 5 k.c.

16. Ostatni zarzut skarżącego dotyczący naruszenia prawa procesowego tj. 233 k.p.c. jest niedopuszczalny. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być bowiem zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

17. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 3 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 9, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

18. O kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 9 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

(M.M.)

r.g.